

SOVEREIGNITIES IN CONTENTION – SZEMÉLYES BESZÁMOLÓ AZ EURÓPA-KUTATÓK 26. NEMZETKÖZI KONFERENCIÁJÁRÓL

Sovereignities in Contention – Subjective report from the 26th
International Conference of Europeanists

Gombos Jarmo¹

2019. június 20-22-én rendezte meg a *Council of European Studies* a *Sovereignities in Contention: Nations, Regions and Citizens in Europe* elnevezésű konferenciát a madridi Carlos III Egyetemen. Cikkemben a konferencia általános tudnivalóit, valamint az általam látogatott paneleken szerzett tapasztalatokat kívánom bemutatni.

A konferencia 331 paneljén több mint ezer előadó vett részt a világ minden részéről. A nyomtatott programért külön kellett fizetni, amit én egyáltalán nem bánok, hiszen így csak annyi példány került kinyomtatásra, amennyit tényleg elvisznek, ezzel megspórolva több tízezer oldal elpazarolását. Én megvettem a nyomtatott példányt, melynek segítségével sokkal könnyebben tudtam eldönteni, hogy az egyszerre tartott harminc körüli panel közül melyikre üljek be. Lehet régimódi vagyok, de mobilon ez bonyolult lett volna nekem. Ennek ellenére természetesen én is letöltöttem egy praktikus appot (*guidebook*), amin elérhető volt az összes absztrakt, továbbá az esetleges teremcserékkel is frissítették. Ahogy az lenni szokott, sok neves kiadó is jelen volt, az ember könnyedén elkölthetne ilyenkor akár több ezer eurót a nemzetközi tanulmányok és a politikatudomány legkülönfélébb témaköreit feldolgozó minőségi könyvekre.

Az idei konferencia fő témája elméletileg a szuverenitás volt, de igazából a 331 panelbe belefért szinte minden a gazdaságpolitikától a feminista elméleteken és a törökországi helyzeten keresztül a Brexitig. Két este voltak *keynote speakerek*. Első este Joseph H. H. Weiler, a New York-i

---

¹ A szerzőről: Gombos Jarmo a Szegedi Tudományegyetem másodéves doktorandusz hallgatója. Kutatási területe az északi együttműködés különös tekintettel a Miniszterek Északi Tanácsára és az Északi Tanácsra. Korábban az Új Nemzeti Kiválóság Program keretein belül két évig követte a Brexit folyamatát.

Egyetem professzora beszélt az európai kultúrháborúról 2003-tól napjainkig, miképpen befolyásolja szerinte a populizmus és az euro-szkepticizmus a tagállamok és az Európai Unió kapcsolatát, a kettő közötti szuverenitás egyensúlyát, valamint másik dimenzióban ezek milyen kihatással vannak a liberális demokráciára. A következő este a szuverenitás helyzete a globalizált világban volt a megbeszélés tárgya. Itt a svéd származású, de az Egyesült Királyságban élő cambridge-i marxista professzor emeritus Göran Therborn és Margaret Levi, a Stanford professzora vitatkoztak igen jó hangulatban. Számomra érdekes volt, hogy míg az Egyesült Államokban élő Levi igen pozitívan viszonyult az Európai Unióhoz, addig Therborn szkeptikusabb volt, bár azt mondta az utóbbi időkben már nem látja olyan negatívnak az Unió szerepét, mint korábban.

Az Edinbrough-i Egyetem és a Cardiff-i Egyetem közös kutatócsoportja mutatta be eddigi kutatásuk állását.² Megállapításuk szerint az azonos csoportokba tartozó személyek – úgymint a vidékiek, szegények, kevésbé tanultak – máshogy szavaztak Skóciában, mint Angliában. A kérdést megközelítették a nemzeti identitás szemszögéből is, és érdekes módon míg a brit identitásúak Skóciában a kilépés mellett szavaztak, addig Angliában maradáspártiak voltak. A jellemző identitása a maradáspártiaknak Skóciában a skót, Walesben a walesi, míg Angliában a brit. Az angol identitásúak jellemzően a kilépésre szavaztak, míg a nemzeti identitás nélküliek a maradásra. A vizsgálatból az eltérő módszertan miatt kimaradt Észak-Írország.

Nicola McEwen (*Edinburgh-i Egyetem*) kutatása arra irányult, hogy a kilépéssel visszatérő jogköröket, amennyiben elméletileg átruházott jogkörök, a központi kormány megtarthatja-e magának, vagy a területi kormányzatoknak kell adnia. Ő arra jutott, hogy a westminsteri parlamentet nem köti jogilag semmi, jogszabállyal visszavehetik a hatásköröket, amennyiben így kívánják. Utóbbival nekem is megegyezik a véleményem, hiszen a brit gyakorlat szerint az átruházott jogok felfüggeszthetők vagy visszavehetők. Másrészt szerinte az okozhat még gondot, hogy a központi és az állami kormányzatok közti kapcsolatok rendszere kevésbé formalizált és intézményesített, ezekben az informalitást részesítette előnyben a jogalkotó.

Alan Wager (*King's College London*) és Daniel Wincott (*Cardiff-i Egyetem*) szerint nem egy pillanatnyi krízis van, hanem „*logjam and ambiguity*.” tehát

---

² A kutatócsoport tagjai: Ailsa Henderson, Charlie Jeffery; Cardiff: Ed Poole, Jac Larnier, Daniel Wincott, Richard Wyn Jones

egyrészt nem haladnak a dolgok, másrészt nem lehet tisztán látni. Szerintük a folyamat egy paradoxonnal is társul: a kilépéshez vezető okok nem ezen okok megoldásához, hanem elmélyüléséhez vezetnek.

Kalypso Nicolaïdis (*St Antony's College, Oxford*) szerint Orbán Viktor miniszterelnök az alternatív Európai Unió vezetője, jelképe. A szereplők alulbecsülték Orbán Viktort és felülbecsülték az Unió norma-alkotó szerepét. Továbbá Emmanuel Macron francia elnök és Orbán Viktor egymás „tükörképei” az ellentétes oldalról.

Argelia Queralt (*Barcelona-i Egyetem*) szerint a katalán kormányzat az utóbbi években kihívások elé állította a spanyol alkotmányos rendszert. Queralt azt állítja a katalán kormányzat megpróbálta nemzetközileg úgy beállítani, hogy Spanyolország antidemokratikusan elnyomja a katalánokat, másrészt kiépített egy propaganda hálózatot, amelyen keresztül saját polgárait győzködtte arról, hogy a katalánok jogosultak az önrendelkezésre; ez akár Katalónia függetlenségéhez is vezethet, a spanyol alkotmányos és az Unió előírások békés megszegése nem vezethet büntetőjogi felelősségre vonásra, és végül ebből kiindulva a folyamat miatt eljárás alá vont személyek politikai foglyok. Queralt populistának bélyegzi a függetlenségi folyamat katalán kormányzati irányítóit.

Pelle Anita (*Szegedi Tudományegyetem*) a *Why In – Why Out? The Political Economy of the Eurozone in East Central Europe* című könyvet mutatta be, melyet Arató Krisztinával és Koller Boglárkával szerkesztett, húsz szerzője volt (*Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Szegedi Tudományegyetem, ELTE, továbbá angliai-cseh-lengyel-szlovén-szlovák és egy német kutató*), és a művet a *Routledge* adta ki. A szerzők célja a közép-kelet-európai országok eurozónához való csatlakozásának vagy nem csatlakozásának közgazdasági és politikai vizsgálata volt, valamint ezen döntések hatásaira a válságban. A mű két fő részből áll. Az első részben van az elméleti háttér és a horizontális kérdéseket vizsgálja, míg a második részben az országokat elemzik a rövid háttérrel az Unióhoz való csatlakozás történetéről, az eurozóna-tagság (vagy kívülmaradás) közgazdasági és politikai okai, a gazdasági és pénzügyi válság hatási, és jövőbeli kilátások mind politikai mind közgazdasági szempontból, „jó-e” az euró egy országnak, vagy nem.

Sabine Saurugger és Fabien Terpan (*Sciences Po Grenoble*) azt kutatta, hogy a válság hogyan hatott az Európai Unió Bíróságának döntéseire: a szupranacionális szuverenitást vagy a tagállami szuverenitást védi, esetleg egyik mellett se áll ki következetesen. Megállapításuk szerint az Európai Unió

Bírósága a válság után, 2011-től következetesen a szupranacionális szuverenitás mellett döntött a tagállamok ellenében.

Cristopher Bickerton (*Cambridge*) szerint a brit szuverenitáselméletben „ütközés” van több szempontból, és a kilépés a szuverenitás két fajtájának küzdelmét jelképezi. Egyrészt ott van annak a kérdése, hogy a nép vagy a parlament a szuverén, másrészt, hogy unitárius vagy föderális a rendszer. Felhossa még harmadik dimenzióként az északír kérdést. Egyrészt ott van a megoldhatatlannak tűnő gond, mely szerint nem lehet határ Észak-Írország és az Ír Köztársaság, valamint Észak-Írország és az Egyesült Királyság többi része között, miközben ha kilépnek, az áruk és emberek szabad mozgását elméletben mégis kontrollálni kell. Elméleti szinten ő elfogadhatónak tartja, hogy az északír kormányzat jogot kapjon ahhoz, hogy elterhessen a brit normáktól, ezáltal megakadályozva a határt az ír szigeten. Szerintem a jogi és politikai realitások itt nagyban eltérnek, hiszen jogilag továbbra is a westminsteri parlament a szuverén, de a pártok – főleg a konzervatívok – politikai okokból nem akarnak szembe menni a véleménynyilvánító népszavazás eredményével. A föderális vagy unitárius berendezkedés felvétele szerintem álprobléma.

Név nélkül itt említeném meg az egyik brexites előadást, amely nagyon meglepett. Az előadás címe és absztraktja alapján egy elég elvont, talán nehezen emészthető előadásra számítottam, ezzel szemben viszont egy igen érdekes, bár negatív élményben volt részem. Az előadás egy sok képes diából álló, inkohereus, minden logikai vonulatot és mondanivalót nélkülöző valami volt. Az előadó az idő lejártakor még sehoh se tartott, de azért „ledarálta” a maradék képek diáit, majd amikor a panel végén jöttek volna a hozzászólások és kérdések eltávozott a teremből. Bár nem a brexit a területe, de a felsőoktatásban dolgozik. A jól megírt absztrakt és az előadás közötti kontraszt alapján nem tudom, hogy csak rossz napja volt, vagy más írhatta az absztraktját.

Tatiana Squeff (*Universidade Federal de Uberlândia*) braziliai kutatócsoportja munkáját mutatta be, melyben azt kutatják, hogy a szeparatista törekvések nemzetközi jogi szabályozása mennyire korszerű. Szerintük jelentősen megváltozott a helyzet az afrikai és ázsiai gyarmatok függetlenedése óta, és többek között a skót és katalán események arra utalnak, hogy meg kell vizsgálni a nemzetközi jogi szabályozás felújítását, a nemzetközi jog „puhítását.” Bár elméletileg akár igazuk is lehet, szerintem nem várható nemzetközi egyezmény a kérdésben, hiszen akik megállá-

podhatnának, ők ellenérdekelt felek abban, hogy új államok váljanak ki belőlük.

Gerard Rosich (*Helsinki Egyetem*) szerint tévednek, akik szerint a katalán kérdés eltér a kanadai és brit szeparatisták helyzetétől. A gond inkább az, hogy a kérdés destabilizálja a II. világháború utáni status quo-t és elmosza a belügyek és nemzetközi ügyek közötti határokat. Míg elméletileg lehetségesek lennének újszerű megoldások, a létező intézményrendszerből ezek védekező mechanizmusokat váltanak ki. Rosich szerint az Európai Unió, illetve a II. világháború óta kialakult rendszerek képtelenek az állami szuverenitást érintő jelenlegi kihívások megoldására.

Natasha Wunsch (*ETH Zürich*) szerint az Európai Unió elbukott az új kelet-európai tagállamok megreformálásában, nem sikerült a csatlakozás után a demokratizálódást fenntartani, és ebben az értelemben kudarc volt a bővítés. Ez, továbbá a nyugat-balkáni és törökországi folyamatok szerinte arra utalnak, hogy a demokrácia erősödése már nem trend, ami elméleti és gyakorlati kérdéseket vet fel az Unió bővítésével kapcsolatban.

Egy brit-francia kutatócsoport³ érdekes kérdéseket vetett fel a Brexit-tel kapcsolatban. Mint azóta egyre gyakrabban hallhatjuk (de ez az előadás pillanatában még nem volt ennyire nyíltan téma), hogy a Tory politikai elitnek a Brexit végrehajtása most már fontosabb, mint Skócia és Észak-Írország. Daniel Wincott professzor szerint a brit kormány az Egyesült Királyság, az Ír Köztársaság, a Man-sziget és a Csatorna szigetek közötti akadály nélküli utazást lehetővé tévő *Common Travel Area*-t törvényes alap nélkülinek mondta, de ehhez hozzáfűzném, hogy az előadás még Theresa May bukása előtt történt, és a szerződést a korábbi és a jelenlegi kormányok is meg akarják tartani.

Anchrit Wille (*Leiden-i Egyetem*) azt kutatta, mennyire formalitás a biztosjelöltek Európai Parlamenti meghallgatása. Az intézményt a Maastrichti Szerződés vezette be, először 1995-ben alkalmazták, és azóta három biztosjelölt „vérzett el” rajta. Szerinte nagy gond van az átláthatósággal és a kutathatósággal, nem minden esetben tudni a gyakorlati megvalósulást.

August Österle és Carina Diesenreiter (*WU Vienna University of Economics and Business*) azt vizsgálja, hogy a határon átnyúló egészségügyi

---

³ Daniel Wincott, Cardiff University; Nicola McEwn, University of Edinburgh; Roberta Guerrina, University of Surrey; Anand Menon, Kings College London; Patric le Gales, Sciences Po Paris

szolgáltatások hogyan alakulnak Ausztriában, különös tekintettel arra, hogy Ausztria a rendszer bevezetése ellen szavazott.

Emilija Tudzarovska Gjorgijevska (*Cseh Tudományos Akadémia*) a korrupció parlamenti ellenőrzésének hatékonyságát kutatja. Mennyiben feladata ez a nemzeti és az uniós parlamenteknek? A kutatások alapján a parlamenteknek normatív szerepe van a korrupció elleni harcban, de ehhez a parlamenteknek is meg kell felelniük a demokratikus normáknak.

Kovács Kriszta (*WZB Berlin Social Science Center*) szerint az Emberi Jogok Európai Egyezményének célja, hogy a demokrácia szintjében ne történjen visszaesés, valamint a részes felek belső szerveinek megerősítésén alapul. Az Európai Unió alapításakor feltételezték, hogy a tagállamok konszolidált tagállamok, melyek betartják alkotmányos kötelezettségeiket. Az európai intézményeket nemzetközileg a leghatékonyabb jogvédő rendszereiként tartják számon, de Magyarország megkérdőjelezi ezt. Az európai intézmények Kovács szerint eddig nem voltak képesek megállítani a demokrácia szintjének visszaesését Magyarországon. Megpróbálják óvni a belföldi intézményeket, de a kimenetel még nem tiszta.

Kissé meglepett, hogy egyes előadók teljes rendszereket és folyamatokat – gyakorlatilag mindent – a feminista elméletből kiindulva „támasztottak alá,” a feminizmust mint a legfontosabb tényezőt hozták fel. Szerintem sokkal szerencsésebb lenne, ha ez az értelmezés egyik, nem kizárólagos megközelítése lenne, ami adott esetben természetesen akár igen értékes hozzáadott értéket is eredményezhet.

Nevek nélkül megemlítem, hogy sok török kutató igen negatívan értekezett a jelenlegi rendszerről. A beszámolóik szerint Törökországban ellehetetlenítik a Recep Tayyip Erdogan elnökkelkritikus kutatók munkáját és gyakran a szabadságukat is kockáztatják. Ez egy igen kényes téma. Nem vagyok Törökország-kutató így csak azt tudom, amit a hírekben láthatunk. Amennyiben nyilvánosan, nem egy zárt konferencián beszéltek volna sokkal szívesebben és részletesebben írnék erről, a gondokat felhozók neveivel. Így viszont nem szeretném leírni a nevüket, ami nélkül nem szívesen megyek bele a részletekbe, hiszen nincs kikre hivatkoznom.

Véleményem szerint, akinek lehetősége van, feltétlenül jelentkezzen ilyen konferenciára, mert nagyon jó alkalom tapasztalatszerzésre és hálózatépítésre. Sokat lehet tanulni olyanoktól is, akikkel nem értünk egyet, adott esetben mások vagy saját hibáinkból is. Jó érzés, amikor az egyik kutató nem tud arról, hogy Magyarországon létezik a kinevezés előtt a miniszterjelölti meghallgatás intézménye, és erre a megjegyzésedben udvariasan felhívod a

figyelmét, ő ezt nem csak felírja, de a következő kérdésre adott válaszába bele is építi. Engem meglepett, hogy bár többnyire magas színvonal volt tapasztalható, többen csak a terveiket mutatták be, illetve akadt pár alacsonyabb színvonalú előadás is. Összességében azonban egy jól megszervezett, sokoldalú és érdekes konferenciát láthattam.